

BIOCENTRIČNE VRIJEDNOSTI ŽIVOTNOG PROSTORA U LASTOVSKOM STATUTU IZ 1310. GODINE

UDK/UDC: 502.14(062.13Lastovo)"1310"
Pregledni naučni rad

Dr. sc. Mirela Šarac, red. profesor
Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

Dr. sc. Vilma Pezelj, vanr. profesor
Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

Dr. sc. Andrija Crnković, viši predavač
Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

Sažetak

U radu je stavljen naglasak na specifičnosti Lastova kao bioregionalne zajednice koje su našle svoju pravnu reglamentaciju u odredbama Lastovskog statuta. Lastovci su dobro znali kako treba razumjeti, uvažavati i čuvati lokalne običaje, kulturu i tradiciju svoga otoka. Lastovski statut utvrđuje niz komunalno-redarstvenih te ekoloških propisa koji stoje na samoj fronti tehničko-higijenskih dostignuća toga vremena. Tim se pravilima uvažavaju i zaštićuju lokalni ekosistemi, njihovo osebujno kulturno tkanje, bioregionalna ekonomija i njoj pripadajuća kulturna produkcija, čime je dat snažan impuls razvitku gospodarstvenih slobodina i zajedničarskih pravica. Lastovski statut, među srodnima, po svome slovu i po svome duhu svjedoči o iznimno visokom ideoprotejskom potencijalu mediteranskog kulturno-civilizacijskoga kruga.

Ključne riječi: Lastovski statut, otočka zajednica, komunalna samouprava, bioregionalna ekonomija

Uvod: Biocentrična reglamentacija i praksa opstanka

Biocentrizam je etičko rasuđivanje koje promiče i propituje odgovornost čovjeka za sav živi svijet. „Biocentrični pogled na

prirodu temelji se, prema mišljenju Paula W. Taylora, na četiri glavna načela: 1. ljudi su članovi iste zemaljske zajednice života kao i druga živa bića; 2. ljudska je vrsta integralni element sustava međuovisnosti tako da ovisi ne samo o fizičkim uvjetima nego i o odnosu prema drugim živim bićima u poretku (mreži) ovisnosti; 3. svaki je organizam teleološki centar života i svaki je unikatna individua u postizanju vlastitog dobra na svoj način (samoodržanju, sposobnosti reprodukcije i prilagodbi promjenama); 4. ljudi po sebi nisu inherentno superiorni drugim bićima.¹ Svaki je život dostojan poštovanja i nema nevrijednog života. Svako živo biće daje poseban doprinos općem skladu na Zemlji, a čovjek je tek jedna od niti koje su upletene u veličanstvenu mrežu života. Albert Schweitzer, njemački liječnik, religiozni mislilac i misionar formulirao je prvi i najobuhvatniji stav filozofskog biocentrizma: duboko poštovanje prema svemu živome, koje je apsolutno i bez iznimke, i koje proizlazi iz najneposrednije činjenice čovjekove svijesti: „Ja sam život koji želi živjeti, usred života koji želi živjeti.“²

Lastovski statut: morfologija političke volje

Vrijeme, mjesto, društveni milje? Tri odrednice koje su itekako važne u svakom razmatranju o politici i pravu. Vrijeme: XIV. stoljeće. Mjesto: otok Lastovo. Društveni milje: Lastovci su slobodni seljaci koji sami obrađuju svoja imanja. Uz to su se bavili stočarstvom, vinogradarstvom i ribarstvom. Dio zemlje pripadao je lastovskoj općini i davao se na dražbu. Dio općinske zemlje ostavljao se za zajedničku ispašu i drvarenje. Nešto zemlje uživale su lastovske crkve. Sve do XVI. stoljeća zemlja, i druge nekretnine, nisu se smjeli prodavati, darovati i otuđivati osobama izvan zavičajne otočne zajednice.

Kada je Lastovo 1252. došlo pod vlast Dubrovačke komune, Dubrovnik se obvezao da će postupati s Lastovom kao s posebnom komunom unutar svoje šire komunalne zajednice, odnosno, da će im zadržati sve njihove stare običaje koje sami međusobno održavaju. Lastovci su dakle mogli slobodno na svojim pučkim skupovima donositi opće norme i utvrđivati sve stare običaje, pa te norme i sabrati u

1 Cifrić, I. (2012.), *Leksikon socijalne ekologije*, Školska knjiga, Zagreb, 26.

2 Schweitzer, A. (1996.), *Kultur und Ethik*, C. H. Beck, Munchen, 330.

poseban zbornik – statut. Lastovci su to i učinili na javnom zboru 10. siječnja 1310. godine.³ Tada je donesen Lastovski statut koji je odobrio knez u Dubrovniku Bartul Gradenigo. Takav čvršći i postojaniji reglementacijski okvir svakako je dao velik doprinos razvoju lastovske zajednice u materijalnom i moralnom pogledu.

U svim dalmatinskim statutima spominje se opći skup stanovnika komune na kojemu se odlučuje o nekim životnim pitanjima zajednice. Zbog svoje široke demokratske osnovice okupljanje Lastovaca na Zboru (naziv za opći skup u Lastovskom statutu) moglo se katkad činiti sumnjivim aristokratskoj dubrovačkoj vlasti. To je vidljivo iz gl. 145. Lastovskog statuta koja prijete teškim kaznama u slučaju njegova održavanja bez prisutnosti ili dopuštenja otočnog kneza, eksponenta središnje dubrovačke vlasti.

Međutim, i na Lastovu se postupno stvarao sloj moćnijih pojedinaca koji su i na Zboru nerijetko vodili glavnu riječ. Iz te protooligarhijske tendencije razvio se jedan novi organ komunalne vlasti – lastovsko *Vijeće*. Zapravo, riječ je o borbi među njima samima, a o pravoj naravi te borbe jasno svjedoči glava 49. Lastovskog statuta (novela iz 1367. godine) koja nosi naslov „Kako se imenuju lastovski vijećnici i neka ne može biti vijećnikom onaj kojemu otac i djed nije bio vijećnik“. Njome se utvrđuje i to da se vijeće sastoji od 20 vijećnika, da je njihova služba doživotna i da to isto vijeće popunjava upražnjena mjesta.

Lastovski statut sažima život lastovske društvene zajednice, komune, od samih početaka XIV. stoljeća pa sve do XVIII. stoljeća, i očito predstavlja najvažniji izvor korisnih saznanja o društvenim zbivanjima na tim prostorima. „Iako Lastovski statut kao koncentrirani izraz lastovskog pravnog uređenja nije sređen kao Dubrovački, a njegove odredbe uz 30 prvih glava iz 1310. godine nose oznake najrazličitijih godina tijekom stoljeća, u cjelini se ipak može reći da na vrlo uspješan način regulira specifičnu seosku privredu slobodoljubivog stanovništva jednog usamljenog hrvatskog otoka. Pred drugim statutima naših otočkih komuna ima i tu prednost da se istraživanjima spomenika lastovske prošlosti u Historijskom arhivu u Dubrovniku dade provjeriti njegova primjena u stvarnom životu kroz stoljeća. Lastovci su njime pokazali da znaju cijeniti svoje tradicije, ali i prihvaćati racionalnija

3 10. siječnja 2020. navršava se 710 godina od donošenja Lastovskog statuta.

rješenja koja unapređuju komunalnu upravu i gospodarenje, a ne mijenjaju bitnije njihova vjekovna nastojanja za samosvojnošću.“⁴

Lastovska bioregionalna ekonomija

Lastovci su živjeli od poljoprivrede, stočarstva, vinogradarstva i ribarstva (brojni istraživači ne propuštaju istaknuti, da je more oko Lastova iznimno bogato ribom i koraljima).⁵ Iako su imali relativno povoljne uvjete za razvitak poljoprivrede, nisu se u dovoljnoj mjeri okoristili plodnošću tla budući da su bili podosta udaljeni od tržišta (između ostalog, zbog širine i prirodne nezaštićenosti plovidbenih puteva). U svim našim primorskim komunama nedostajalo je žita, dočim je vina gotovo uvijek bilo i za izvoz. Zato su postojale razne olakšice za uvoz žitarica i razne zabrane u svezi s uvozom vina.⁶

Agrarno-proizvodni odnosi na širem području Dubrovačke Republike od XIII. do XV. stoljeća nisu bili posvuda jednaki, ali na Lastovu i Mljetu živjelo je i radilo uglavnom *slobodno seljaštvo*.⁷ Zemlju su u pravilu obrađivali sami vlasnici, slobodni seljaci, uz pomoć unajmljene radne snage. Iznimna važnost vlasništva nad nekretninama očituje se u posebnom nadzoru i kontroli nad prometom agrarnim resursima, s osobitim naglaskom na zaštiti obiteljskog vlasništva.⁸ Kasniji razvoj zemljovlasničkih odnosa na Lastovu onemogućio je da novčani i naturalni zakup dublje proдре na otok, jer su Lastovci zabranili otuđi-

-
- 4 Cvitanić, A. (2002.), *Iz dalmatinske pravne povijesti*, Književni krug, Split, 570.
 - 5 Vidi: Schneider H., (ur.) (1987.), *Povijest rada. Od starog Egipta do danas*, Zagreb, Grafički zavod Hrvatske, 113.
 - 6 Gl. CII. O stranim vinima. Dubrovački knez sa svojim Vijećem. Današnjega dana u Vijeću umoljenih potvrdili smo vam naredbu glede stranih vina po kojoj se ona ne mogu uvoziti na Lastovo ni na njegove otočiće a prema vašem zahtjevu. Cvitanić, A. (1960.), *Prijevod Lastovskog statuta*, u: Rismondo, V., (ur.), *Lastovski statut*, Split, Književni krug, 260.
 - 7 Lučić, J. (1994.), *Prošlost otoka Lastova u doba Dubrovačke Republike*, u: Rismondo, V. (ur.), *Lastovski statut*, Split, Književni krug, 48-49. Robert Delort, R., Walter, F. (2002.), *Povijest europskog okoliša*, Barbat, Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, Zagreb, 178.
 - 8 Pezelj, V., Štambuk Šunjić, M., „Pravni položaj žene prema Lastovskom statutu iz 1310. godine“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 50, 3/2013, 525.

vanje zemlje,⁹ ne samo u obliku darovanja crkvi i samostanu,¹⁰ nego i prodaju zemlje bilo kojem strancu.¹¹

Statuti dalmatinskih gradskih komuna utvrđuju i neke komunalno-redarstvene te ekološke propise koji stoje na samoj fronti tehničko-higijenskih dostignuća toga vremena.¹² Lastovski statut utvrđuje

-
- 9 Gl. XXXVII: O zabrani prodaje zemlje tj. nekretnina izvan otoka Lastova. Određujemo i naređujemo da nitko s otoka Lastova ne može prodati nekretnine (tj.) ni zemljišta ni vinograde ni kuću (nekome) izvan otoka Lastova već samo stanovnicima Lastova, a onaj koji bude prodavao da ih može prodati samo svojim srodnicima uz istu cijenu uz koju bi ih, prema vlastitoj prisezi, drugima (prodao). Isto tako ne može darivati nekretnine (nekome) izvan otoka pod (prijetnjom) kazne od 200 dukata koju treba platiti lastovskoj Komuni i gubitka nekretnina koje ima. Cvitanić, A., *op. cit.* 221.
- 10 Gl. LIV. Zabrana ostavljanja (nekretnina) prosjačkim redovima i prijetnja izopćenjem
- 11 Gl. LXXXIX: Uredba o nekretninama. Dana 9. travnja 1486, četvrte indikcije u Vijeću umoljenih grada Dubrovnika u kojemu je bilo 38 vijećnika 36 vijećnika je odlučilo da se potvrdi i osnaži i zauvijek ovjeri uredba što ju je lastovska Komuna sa sucima, Vijećem i čitavom Zajednicom sastavila i usvojila a po kojoj ni jedan stranac ne može posjedovati nekretnine na Lastovu. Sadržaj te uredbe o nekretninama je ovakav i to:
U Kristovo ime amen. 1486. dana 2. travnja u vrijeme plemenitog i mudrog meser Jakova Me Gundulića, lastovskog kneza, s njegovim sucima i to Jurjem Vidovim, Dragošem Ivanovićem i Marinom Lukšićem, nakon što je okupljeno lastovsko Vijeće sa čitavim zborom u punom sastavu prema običaju Lastova i ni uz čije protivljenje, razmotrili smo što je najbolje za mir i spokoj otoka Lastova. Utvrđujemo i određujemo da nitko s Lastova ne može i da se ne drzne od sada unaprijed dati, ni obvezati, ni darovati, ni prodati, no otuđiti, ni unajmiti, ni prepustiti, ni ostaviti oporukom nekretnine kao što su kuće, vrtovi, vinogradi, zemljišta, ni bilo kakvu drugu nepokretnu stvar ni na kakav način i nikakvim domišljanjem niti smicalicom nekom strancu, već samo svome zemljaku rodnom s Lastova. A ako bi tko ostavio oporukom neku nekretninu strancu, neka lastovska uprava odmah mora poslati četiri dobra čovjeka radi procjene tih nekretnina i kako oni procijene i to potvrde prisegom, neka se one prodadu Lastovcima, a novac neka se uruči onima kojima su (nekretnine) bile ostavljene. I, onaj koji bi postupio suprotno od upravo navedene odredbe mora gubiti sva svoja pokretna i nepokretna dobra koja neka pripadnu lastovskoj Komuni, a onome strancu koji postupi suprotno ovoj uredbi, neka (stjecanje) bude ništavno. Opširnije vidi: Cvitanić, A., *op. cit.* 252-253; Petranović, A., „Ugovorne obveze u Lastovskom statutu“, Zbornik pravnog fakulteta Sveučilišta u rijeci, 39 (2018), 2, 753.
- 12 Mijan, D., „Pomorske odredbe Splitskog statuta u usporedbi s istim odredbama

niz ekoloških pravila: zabranu sječe drva radi izvoza;¹³ dopušta krčenje šuma samo u slučaju sadnje loze;¹⁴ zabranjuje sijeći borove uz morsku obalu, jer visoke vrijednosti borovog hlada doprinose okrepri mornara.¹⁵ I dok se, primjerice, u Zürichu na jednoj slici iz XIV. stoljeća prikazuje kako svinje ruju po blatnim gradskim ulicama, a žitelji europskih gradova koriste štule za prijelaz ulice, statuti dalmatinskih gradova od 1214. (kada je donesen najstariji Korčulanski statut) brane uopće držanje prasadi u gradovima (izuzetak čini vrijeme blagdana). Zlatni Prag se popločava tek 1331., Basel 1387., dok Dubrovnik biva popločan već u XI. stoljeću, a Trogir 1320. organizira komunalni red i nadzor nad stanjem popločanosti grada.¹⁶

Zadarskog, Dubrovačkog i Venecijanskog statuta“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 41, 2004, 335. isti, „*Pomorske odredbe Zadarskog statuta u usporedbi s istim odredbama Venecijanskog, Dubrovačkog i Splitskog statuta*“, Rad Zavoda povij. Znan. HAZU Zadar, sv. 46/2004, 109; Pezelj, V., Bego, I., „*Neka pitanja pomorskog prava u Šibenskom statutu iz 14. st.*“ u: Pezelj, V., Šarac, M., (2019.), *Ogledi iz rimskog i dalmatinskog statutarnog pomorskog prava*, Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet, Split 2019, 246. (= Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, XXI/2010; 145.)

- 13 Gl. LXVIII (Komunalni Veli rat i zabrana sječe šume); Gl. XCVI (Sječa drva što pripadaju zajednici)
- 14 Gl. LXXVII (Krčenje šume). Dubrovački knez sa svojim Vijećem šalje pozdrav plemenitom i mudrom ser marinu Nikolinu Saračiću, lastovskom knezu, našem dragom građaninu. Obavještavamo vas da je dana 29. prošle veljače u našem Velikom vijeću donijeta i potvrđena odluka da se nitko, bez obzira kojeg je društvenog položaja, ne usudi i ne drzne orući ni na kakav način iščupati korijenje kojeg šumskog stabla ni na jednom mjestu u cijelom dubrovačkom području, ako ne bi htio sijati ili nasaditi lozu tamo gdje iščupa korijenje, pod (prijetnjom) kazne svakome tko bi iščupao korijenje u kojoj šumi na našem području, ... Cvitanić, A., *op.cit.*, 244.
- 15 Gl. CIX. Naredba glede borova. Isto tako glede borova na morskoj obali koji doprinose okrepri naših mornara i vas otočana hoćemo da izvolite dati napisati jedan proglas da se nitko ne usudi sasjeći neki od tih borova pod (prijetnjom) kazne od 5 perpera za svaki put, a ako tko postupi suprotno i stigne ga ta kazna, utjerajte odmah neoprostivo tu globu jer je to naša zapovijed i namjera. Dano u Dubrovniku 13. kolovoza 1497. *Ibid.*, 265.
- 16 Osnovni je zadatak grada da čovjeku omogući da svjesno sudjeluje u kozmičkim i historijskim procesima. Svojom složenom i trajnom strukturom, grad čovjeku daje sposobnosti da interpretira te procese i aktivno i stvaralački ih oblikuje, tako da svaki čin drame koja se u njemu odvija bude u najvećoj mogućoj mjeri osvjetljen svjesnim saznanjem, obilježen smislom, obojen ljubavlju. Ovo obogaćenje i uvećanje svih

Zaključak

Zahvaljujući dugom trajanju svog otočkog načina društvenog života, posebno održavanju slobodnog seljaštva, na Lastovu se nisu razvile one duboke staleške suprotnosti, koje su istaknuto obilježje tog turbulentnog razdoblja očuvanja starih tradicija i dinamičke prilagodbe novim državnopolitičkim i duhovnopovijesnim realnostima. Štoviše, Lastovci su pokazali da znaju cijeniti svoje tradicije, ali i prihvaćati takva rješenja koja unapređuju komunalnu upravu i optimiziraju gospodarenje oskudnim otočkim resursima.

Očuvanje cjelovitosti bioregionalnog ekosistema i uvećanje gospodarske samoodrživosti primarna je vrijednost biocentričnog svjetonazora u političkom, financijskom, kulturnom, gospodarskom i psihosocijalnom smislu. Cjelokupni javni i kulturni život razvija se u tonalitetu koji je određen neposrednim iskustvima svih članova zajednice. Dakle, slobodno se može zaključiti da onodobna lastovska zajednica *mutatis mutandis* može poslužiti kao ogledni primjer cjelovitog očuvanja bioregionalnih zajednica.¹⁷ Odredbe Lastovskog statuta pružaju nedvojben dokaz o visokoj razini zaštite otočkog, komunalnog identiteta, njegova osebujnog kulturnog tkanja i njemu pripadajuće bioregionalne ekonomije.

Svoj razvojni interes spram prirode politička moć više ne može ostvarivati arbitrarno nego legalno. Cilj je svuda isti: održiva zajednica, slobodniji čovjek i zdravije društvo.¹⁸ Lastovski statut i lastovsko komunalno uređenje po svome slovu i po svome duhu svjedoči o iznimno visokom ideoprotejskom potencijalu mediteranskog kulturno-civilizacijskoga kruga.

dimenzija života putem emocionalne zajednice, razumske komunikacije, tehničke opremljenosti i dramske životnosti bilo je uvijek vrhovni smisao i zadatak grada u toku čitave povijesti. To ostaje i dalje glavni razlog njegova postojanja u budućnosti. Mumford, L. (1988.), *Grad u historiji*, Naprijed, Zagreb, 582.

17 Vidi: Sale, K., „*Bioregionalism – a new way to treat land*“, *The Ecologist*, Vol. 14, 1984, 168.

18 Vidi: Cifrić, I., (1990.), (ur.), *U susret ekološkom društvu*, Hrvatsko sociološko društvo, Zagreb; Beck, U. (2001.), *Pronalaženje političkoga. Prilog teoriji refleksivne modernizacije*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb.

Literatura:

1. Beck, U., (2001.), *Pronalaženje političkoga. Prilog teoriji refleksivne modernizacije*, Naklada Jesenski i Turk, Zagreb.
2. Cifrić, I., (2012.), *Leksikon socijalne ekologije*, Školska knjiga, Zagreb.
3. Cifrić, I., (1990.), (ur.), *U susret ekološkom društvu*, Hrvatsko sociološko društvo, Zagreb.
4. Cvitanić A., „*Lastovski statut i njegova pravno-povijesna i civilizacijska vrijednost*“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 33/ 43-44, Split 1996.
5. Cvitanić A., (1994.), Prijevod Lastovskog statuta, u: Rismondo, V., (ur.), *Lastovski statut*, Književni krug, Split.
6. Cvitanić A., (2002.), *Iz dalmatinske pravne povijesti*, Književni krug, Split.
7. Delort, R., Walter, F., (2002.), *Povijest europskog okoliša*, Zagreb, Barbat, Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja.
8. Foretić, V., (19809.), *Povijest Dubrovnika do 1808*. I. dio (do 1526) i II. dio (1526 – 1808), Matica hrvatska, Zagreb.
9. Lonza, N., „*Na marginama rukopisa Lastovskog statuta iz XIV. Stoljeća*“, Anali Dubrovnik 36, Dubrovnik 1998.
10. Lučić, J., (1994.), *Prošlost otoka Lastova u doba Dubrovačke Republike*, u: Rismondo, V., (ur.), *Lastovski statut*, Književni krug, Split.
11. Margetić, L., (1996.), *Hrvatsko srednjovjekovno obiteljsko i nasljedno pravo*, Narodne novine, Zagreb.
12. Margetić, L., „*O nekim osnovnim značajkama pokretanja kaznenog postupka u srednjovjekovnim dalmatinskim gradskim općinama*“, Rad HAZU, 475, 1997.
13. Margetić, L., „*O javnoj vjeri i dispozitivnosti srednjovjekovnih isprava s osobitim obzirom na hrvatske primorske krajeve*“, Institut za hrvatsku povijest. Radovi 4, Zagreb 1973.
14. Margetić, L., (1997.), *Srednjovjekovno hrvatsko pravo: obvezno pravo*, Posebna izdanja HAZU, Prilozi za izučavanje hrvatske povijesti – sv. 1, Zagreb/Rijeka.

15. Margetić, L., (1983.), *Srednjovjekovno hrvatsko pravo: stvarna prava*, Čakovec/Zagreb/Rijeka.
16. Mumford, L., (1988.), *Grad u historiji*, Naprijed, Zagreb.
17. Petranović, A., „Ugovorne obveze u Lastovskom statutu“, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 39, 2018.
18. Pezelj, V., Bego, I., „Neka pitanja pomorskog prava u Šibenskom statutu iz 14. st.“, u: Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, XXI/2010.
19. Pezelj, V., Šarac, M., (2019.), *Ogledi iz rimskog i dalmatinskog statutarnog pomorskog prava*, Sveučilište u Splitu, Pravni fakultet, Split.
20. Pezelj, V., Štambuk Šunjić, M., „Pravni položaj žene prema Lastovskom statutu iz 1310. godine“, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 50, 3/2013.
21. Sale, K., „Bioregionalism – a new way to treat land“, *The Ecologist*, Vol. 14., 1984.
22. Schneider, H., (1987.), (ur.), *Povijest rada. Od starog Egipta do danas*, Grafički zavod Hrvatske, Zagreb.
23. Schweitzer, A., (1996.), *Kultur und Ethik*, C. H. Beck, München.

BIOCENTRIC VALUES OF LIVING SPACE IN THE LASTOVO STATUTE FROM 1310

Mirela Šarac, full professor
Faculty of Law, University of Split

Vilma Pezelj, associate professor
Faculty of Law, University of Split

Andrija Crnković, senior lecturer
Faculty of Law, University of Split

Summary

This paper emphasizes the specific qualities of Lastovo as a bioregional community which found their legal regulation in the provisions of the Lastovo Statute. The inhabitants of Lastovo knew very well how to interpret, recognise and preserve the local customs, culture and tradition of their island. The Lastovo Statute stipulates a number of communal-police and ecological rules which were at the very frontline of technical and sanitary achievements of the time. The rules recognized and protected local ecosystems, their specific cultural fabric, bioregional economy and its cultural production, which gave a strong impulse to the development of economic freedoms and common rights. Among other similar documents, the Lastovo Statute by virtue of its wording and spirit testifies to the exceptionally high ideo protean potential of the Mediterranean cultural area.

Key words: *the Lastovo Statute, insular community, communal government, bioregional economy*